

Пункт 27 постанови Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 року № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» передбачає, що отримання спадкоємцем, який прийняв спадщину, свідоцтва про право на спадщину відповідно до статті 1296 ЦК є правом, а не обов'язком спадкоємця. Відсутність у спадкоємця свідоцтва про право на спадщину не може бути підставою для відмови у відкритті провадження у справі. Якщо спадкоємець прийняв спадщину стосовно нерухомого майна, але зволікає з виконанням обов'язку, передбаченого статтею 1297 ЦК, зокрема з метою ухилення від погашення боргів спадкодавця, кредитор має право звернутися до нього з вимогою про погашення заборгованості спадкодавця, розмір якої може бути визначений за правилами статті 625 ЦК України.

Отже, за загальним правилом ніхто не може нікого примусити прийняти спадщину, але і до спливу одного року з часу відкриття спадщини ніхто не може визнати спадщину відумерлою і передати її територіальній громаді. З чого можна зробити висновок, що така спадщина є «безсуб'єктною», «лежачою», тобто такою, що чекає на свого власника.

Таким чином, проблема «лежачої спадщини» не врегульована чинним цивільним законодавством України і потребує негайного вирішення. Всі вимоги кредиторів залишаються «замороженими» до встановлення належним чином визнаного спадкоємця, хоча у судовій практиці підтримується підхід, що кредитор має право звернутися до спадкоємця, який прийняв спадщину, з вимогою про погашення заборгованості спадкодавця.

Література

1. Основи римського приватного права : навчальний посібник. – Львів : Ред. – вид. відділ Львів. ун-ту, 2000. – 238 с.

Юлія Анатоліївна Мерзлякова – студентка I курсу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Олена Олегівна Маркова** – доцент кафедри
юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного
університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПАТРОНАТНОЇ ФОРМИ ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ

Актуальність дослідження теми. Проблема влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування, є завжди актуальною, оскільки вона стосується дітей. Так, пріоритетність сімейного влаштування дітей, що залишилися без піклування батьків, визначена Конвенцією ООН про права дитини. Сімейні форми влаштування дітей закріплено в Сімейному

кодексі України. Серед них законодавець передбачив і патронатну форму виховання. Вивчення питання запровадження патронатної форми виховання дітей зумовлене насамперед потребою суспільства розширити сімейні форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а також посилити заходи соціального захисту. Дослідженням питання патронату займалися такі науковці, зокрема А. Зінченко, В. Козубовський, М.М. Дякович, З.В. Ромовська та інші.

Патронат називається альтернативна форма влаштування дитини, яка є сиротою або з інших причин позбавлена батьківського піклування, в сім'ю іншої особи (патронатного вихователя) з метою сімейного виховання [4, с. 66].

В основі виникнення патронату над дітьми лежить фактичний склад, до якого входять: визнання дитини сиротою або такою, яка з інших причин позбавлена батьківського піклування, договір про патронат та передача дитини у сім'ю патронатного вихователя.

Патронатом поділяється на: короткостроковий (до 6 місяців), довгостроковий (до 2 років чи на термін, що визначається інтересами конкретної дитини) [4, с. 67].

Специфіка патронату як правового інституту виявляється в тому, що така передача здійснюється за договором про патронат. Між органом опіки і піклування та патронатним вихователем укладається договір про передання йому дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування на виховання. Такий договір може бути укладений на термін до досягнення дитиною повноліття та за відповідну плату.

Сімейний кодекс України (ст.ст. 252-256) передбачає укладення договору про патронат, за яким орган опіки та піклування передає дитину-сироту або дитину, позбавлену батьківського піклування, на виховання у сім'ю іншої особи до досягнення нею повноліття, за плату [1].

За виховання дитини за домовленістю з органом опіки і піклування патронатному вихователю призначається платня, щомісячний розмір якої залежить від цілого ряду обставин, а саме віку дитини, стану її здоров'я тощо.

У договорі обов'язково необхідно передбачити обсяг повноважень патронатного вихователя по законному представництву інтересів дитини. Щодо повноважень з розпорядження майном дитини, то договором не можна покладати їх на патронатного вихователя, за винятком витрат на утримання дитини. У договорі також необхідно обов'язково передбачити можливість патронатного вихователя представляти інтереси дитини, наприклад, у суді (при розгляді справ про позбавлення батьків дитини батьківських прав), приймати рішення про виїзд дитини за кордон [5]. На передачу дитини у сім'ю патронатного вихователя необхідна згода дитини, якщо вона досягла такого віку, що може її висловити. Договір про патронат припиняється у разі відмови від нього вихователя або дитини, яка досягла 14 років.

Договір може бути розірваний за згодою сторін або за рішенням суду в разі невиконання вихователем своїх обов'язків або якщо між ними склалися стосунки, які перешкоджають виконанню обов'язків за договором.

Способи виховання і форму навчання патронатний вихователь визначає спільно з органом опіки та піклування.

Вимоги до патронатних вихователів аналогічні тим, що встановлені законодавством для усиновлення та опіки. Орган опіки та піклування зобов'язаний контролювати виконання обов'язків патронатним вихователем.

Зазвичай патронат припиняється з припиненням строку його дії, тобто досягненням дитиною повноліття. Між тим, відносини, що існують між патронатним вихователем і дитиною, можуть бути припинені достроково у наступних випадках: 1) смерті патронатного вихователя або смерті дитини; 2) появи батьків дитини і передачі їм дитини; 3) відмови від договору патронатного вихователя або дитини, яка досягла чотирнадцяти років; 4) згоди сторін; 5) за позовом органу опіки та піклування на підставі рішення суду у разі невиконання вихователем своїх обов'язків [4, с. 67].

Якщо проаналізувати мету, підстави застосування закріплених у Сімейному кодексі форм влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, їх сутність, то можна дійти висновку, що кожна з них, хоча і спрямована на поліпшення долі дітей, але має свої особливості. Так, від *усиновлення* патронат над дітьми відрізняється наступним:

- усиновлення, на відміну від патронату, відносять до підстав створення сім'ї;

- при усиновленні дитина приймається в сім'ю усиновлювача на правах доньки чи сина і поміж дитиною і усиновлювачем виникають відносини, що прирівнюються до батьківських. При патронаті батьківських прав не виникає, а дитина передається лише на виховання;

- підставою виникнення усиновлення, як правило, є рішення суду, а відносини між дитиною та патронатним вихователем виникають на підставі договору між останнім і органом опіки та піклування;

- патронат, на відміну від усиновлення, припиняється при досягненні дитиною повноліття;

- патронатний вихователь, на відміну від усиновлювача, отримує плату за виховання;

- між патронатним вихователем і дитиною не виникає аліментних зобов'язань, як це відбувається при усиновленні;

- патронат не є перешкодою для усиновлення дитини, і навпаки, усиновлення припиняє змогу встановлення патронату.

Від опіки та піклування патронат над дітьми відрізняється наступним:

- патронатний вихователь отримує, на відміну від опікуна (піклувальника), плату за виконання своїх зобов'язань;
- між дитиною і патронатним вихователем складаються тісніші зв'язки, ніж між дитиною і піклувальником чи опікуном;
- опікун – законний представник дитини у всіх правовідносинах, а патронатний вихователь – лише у сфері процесуальних відносин [5].

З огляду на порушені проблемні аспекти згадане питання потребує подальшого вивчення для запозичення світового досвіду підвищення дієвості механізмів реалізації патронату над дітьми, конкретизації функцій уповноважених органів і служб у цій сфері, визначення заходів державної підтримки патронатної форми влаштування, а також для надання конкретних пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства.

Література

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, ст.13.
2. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 30, ст.142.
3. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13.01.2005 № 2342-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 6, ст.147.
4. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: погляд у майбутнє // Право України. – 2001. – №2. – С. 66–67.
5. Сімейне право України: Підручник. / за ред. Ю.С. Червоного. – К.: Істина, 2004. – 400 с.

Катерина Вікторівна Скляр – студентка I курсу Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Наталія Олександрівна Горобець – професор кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ УСИНОВЛЕННЯ

1. Дитина може залишитись без батьківського догляду внаслідок дії різноманітних обставин. Кожна дитина має право жити і виховуватись у сім'ї, наскільки це є можливим. Тому постала потреба становлення та розвитку інституту усиновлення.

Загальним питанням щодо сутності та значення інституту усиновлення присвячено чимало робіт науковців, серед яких у першу чергу слід назвати: Є. Ворожейкіна, Я. Шевченко, О. Пергамент, Н. Єршову, О. Пушкіна, З. Ромовську, С. Фурсу, Л. Драгневич тощо.